

J A V A S L A T

a Krassó-Szörény megyei hegységek délibb részeinek elnevezése és felosztása tárgyában.

Tudjuk, hogy hazánk legtöbb hegyvidékének természetes beosztása és csoportjainak helyes elnevezése véglegesen még keresztülvive nincsen. Ezen hegységek közé tartozik többi között a hazánk DK-i sarkában fekvő krassó-szörényi hegység is, a hol geológusaink jelenleg javában folytatják a geológiai felvételt.

Tapasztalván egyrészt azt, hogy a nép minden egyes hegycsúcsot vagy gerinczet, ha még oly jelentéktelen is, külön névvel megnevez ugyan, de hegycsoportokra nevei nincsenek; másrészt kiküszöbölni akarván az eddigi térképeken látható közelebbről körül nem szabott, téves vagy épenséggel érthetetlen megnevezéseket, a geológusok indítatva érezték magukat geológiai és orográfiai alapon ezt a hegység részt következőképen osztályozni, azon elhatározással, hogy az itt megállapított csoportneveket ezentúl publicációikban következetesen is fogják alkalmazni.

Azon hegységet, mely Krassó-Szörénymegye területén a Temes—Belareka—Cserna vonalától (illetve a temesvár—lugos—orsovai vasúttól) D-felé, illetőleg Ny-felé terül el, legezlszerűbben *krassó-szörényi Középhegységnek* lehet nevezni, megkülönböztetésül a megye keleti határán emelkedő magas hegységtől, a melynek megjelölésére a *krassó-szörényi Havasok* név kínálkozik.

Az előbbinek határai: Ny-on a Magyar Alföld; É-on a Temes-folyó temesvári szakasza; K-en a felső Temes folyása s tovább D-re a Porta orientalis nevű hágón át a Kornia, Mehadika, Globu, Belareka, illetve lejjebb a Cserna; végre D-főlől a Duna. Ezen hegység csak kivételesen emelkedik egyes kupjaival 1000 m fölötti magasságokra.

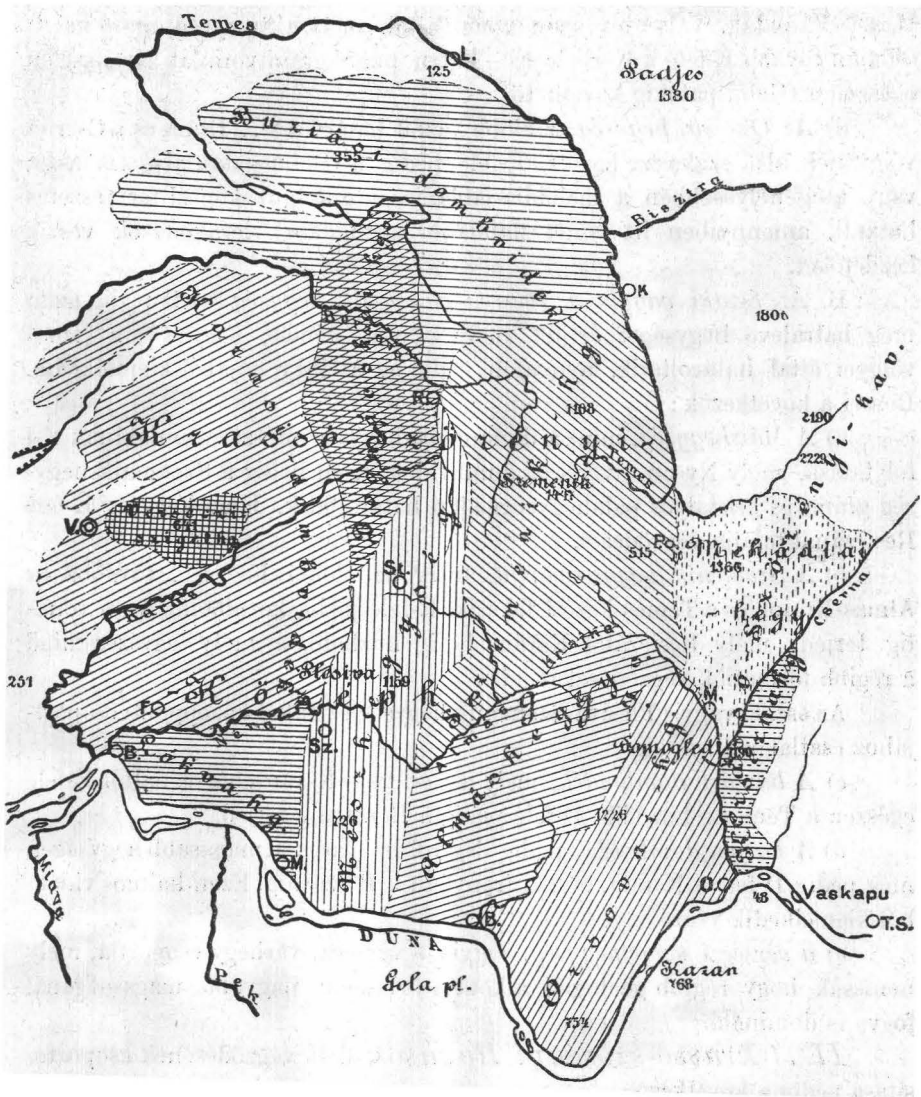
A krassó-szörényi Havasok ellenben a Temestől, továbbá a Kornia, Mehadika, Globu, Belareka patakoktól és a Cserna alsó szakaszától K-re fekszenek s egészen az ország határáig terülnek el.

Részletesebb beosztás:

I. A krassó-szörényi Középhegységnek egy déli és egy északi részét különböztethetjük meg.

A) A *déli vagyis dunamenti hegység*rész alatt azon hegységet értjük, mely az Almás és a Krajna fiatal harmadkoru depressziójától délre fekszik. Csoportjai a következők:

a) A *Lokva-hegység*, mely Básiás, Uj-Moldova és Szászkabánya között

fekszik, K-en a szászka—uj-moldovai vonalig terület, azaz [az itt fellépő üledékes kőzetek határvonaláig.

b) A *Mészhegység* elnevezése alatt azon keskeny, közel É-D-i csapású hegyvonulatot értjük, mely a Lokvától K-re egészen aljuboraszdi gránit,

illetve tovább É-ra a kristályos palák határáig elterül. Ezen hegység főleg másodkorú mészkőformációkból áll, a melyek a Nera jobb partjára átcsapnak, azaz É-felé tovább vonulnak.

c) Az *Almás-hegység* (a mészhegységtől K-re). Északon az Almás és a Krajna fiatal harmadkori depressiók által határoltatik, keleten pedig a Berzászka-patak, valamint azon vonal által, mely a Svinyesa mare keleti oldalán tovább É-felé a Kerbelec — Patru pene gránitvonulat Ny-i szélén egészen a Globu-patakig követhető.

d) Az *Orsovai hegység* az előbb vázolt határvonal, a Duna és a Cserna völgyének alsó szakasza között, É-felé pedig a Globu-patak alsó szakasza, vagy még helyesebben a mehádia-jablaniczai országut képezi természetes határát, amennyiben itt ismét fiatalabb harmadkori lerakódások veszik kezdetüket.

B) Az *északi vagyis a Plesiva-Szemenik-hegység* alatt pedig azon még hátralevő hegységet értjük, mely a Nera, Almás, Krajna és a Temes völgyei által határoltatik, nyugaton pedig az Alföld rónájából kiemelkedik. Részei a következők:

a) A *Mészhegység*, mint a dunamenti hegység mészkővonulatának É-i folytatása, mely Ny-on a verseczi dombvidék, K-en pedig a Szemenik hegység gránit és kristályos palahegysége által határoltatik. Ezen hegység É-felé Resiczánál találja végződését.

b) A *Szemenik hegycsoportja*, mely az előbbi hegység, továbbá az Almás-Krajna és a Temes között fekszik, É-felé pedig körülbelül azon vonalig terjed, mely Resiczától Karánsebesig húzható, a mely egyszersmind a régibb formációk végződését is jelzi.

Az északi vagyis Plesiva-Szemenik hegység ezen két középponti csoportjához csatlakozik azután

c) A *buziási dombvidék*, mely a Resicza—Karánsebes-vonaltól É-felé egészen a Temesig húzódik, D-felé pedig a Berzaváig terjed.

d) A *karasi dombvidék* pedig Ny-ról határolja a magasabb hegységet, még pedig D-felé a Neráig, északi irányban a Berzaváig. Ezen halmos vidékből kiemelkedik végre

e) a *verseczi szigethegység*, vagyis a verseczi várhegy csoportja, mely nemcsak hogy régibb geológiai alkotása-, hanem nagyobb magasságánál fogva is domináló.

II. A krassó-szörényi Havasok déli végződésének csoportosítása pedig a következő:

a) A *Cserna-hegység*, mely elnevezés alatt azt a hegyvonulatot értjük, mely a Cserna-folyó bal partján, azaz keleti oldalán a Csernától egészen a Dunáig Orsovától K-re lehúzódik, hol az Allion nevű hegyben végét éri.

b) A *mehádiai hegység* nevével pedig azt a hegységreszt jelöljük, mely a Szarkó-Godján-havasok déli folytatását képezi, azaz azon hegységreszt,

mely a ruszkai Hideg-pataktól, a Dobri Vir (1934 m) nevű gerinczkúptól, valamint a magyar határ nyugati beszögélésétől D-re esik és K-felől a Cserna, Ny-felől pedig a magyar áll. vasút teregova-mehádia-herkulesfürdői szakasza által határoltatik.

Budapesten, 1893 márczius 4-én.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ s. k.

T. ROTH LAJOS s. k.

Böckh János s. k.

VORSCHLAG

betreffend die Benennung und Eintheilung der südlicheren Theile der Gebirge des Comitates Krassó-Szörény.

Wir wissen, dass die natürliche Eintheilung der meisten Gebirgsgegenden unseres Vaterlandes, ebenso die richtige Benennung ihrer Gruppen noch nicht definitiv durchgeführt ist. Zu diesen Gebirgsgegenden gehört auch die im SO-lichen Winkel des Comitates Krassó-Szörény liegende, wo unsere Geologen gegenwärtig ihre Aufnahmen fortsetzen.

Indem wir einestheils erfahren, dass die Bevölkerung eine jede einzelne, wenn auch noch so unbedeutende Bergspitze oder einen Bergrücken mit einem besonderen Namen belegt, aber für Berggruppen keine Benennung findet; andererseits aber wir von unseren gegenwärtig in Gebrauch stehenden Karten näher nicht begründete, irrige oder geradezu unverständliche Benennungen ausrotten wollen, so haben wir uns veranlasst gesehen auf geologischer und orographischer Grundlage diesen Gebirgstheil auf folgende Weise zu gruppiren mit dem Entschlusse, die hier festgesetzten Gruppenbenennungen von nun an in unseren Publicationen consequent anzuwenden.

Jenes Gebirge, welches sich im Gebiete des Comitates Krassó-Szörény von der Linie Temes-Belareka-Cserna (respective von der Eisenbahnlinie Temesvár, Lugos-Orsova) gegen S, respective gegen W zu ausbreitet (M. s. die Kartenskizze auf S. 259 (169) d. magy. Textes), kann man am besten als das «*Krassó-Szörényer Mittelgebirge*» bezeichnen, zur Unterscheidung von jenem hohen, an der östlichen Grenze des Comitates liegenden Gebirge, zu dessen Bezeichnung sich der Name: «*Krassó-Szörényer Alpen*» als naturgemäss erweist.

Die Grenzen des ersteren sind: W-lich das ungarische Tiefland; N-lich der Temesvárer Abschnitt des Flusses Temes; O-lich der obere Lauf der Temes und weiter gegen S über den Pass Porta orientalis die Kornia, Mehadika, Globu, Belareka, respective weiter unten die Cserna; schliesslich von S die Donau. Dieses Gebirge erhebt sich nur ausnahmsweise in einzelnen Kuppen über 1000 m ü. d. M.

Detallirtere Eintheilung:

I. In dem *Krassó-Szörényer Mittelgebirge* kann man einen südlichen und einen nördlichen Theil unterscheiden.

A) Unter dem *südlichen* oder längs der Donau hinziehenden *Gebirgstheil* verstehen wir jenes Gebirge, welches S-lich von der jungtertiären Depression der Almás und der Krajna liegt. Seine Gruppen sind folgende:

a) Das *Lokva-Gebirge*, welches zwischen Báziás, Ujmoldova und Szászkabánya liegt, O-lich sich bis zur Linie Szászka-Ujmoldova d. i. bis zur Grenzlinie der hier auftretenden Sedimentärgesteine ausbreitet.

b) Unter dem Namen *Kalkgebirge* (Mészhegység) begreifen wir jenen schmalen, nahezu N-S-lich streichenden Gebirgszug, der sich O-lich vom Lokva-Gebirge bis zur Grenze des Granites von Ljuborasdia, respective weiter N-lich bis zur Grenze der krystallinischen Schiefer ausbreitet. Dieses Gebirge besteht hauptsächlich aus secundären Kalksteinformationen, welche auf das rechte Ufer der Nera hinüberstreichen, d. i. sich nach N zu weiter ziehen.

e) Das *Almásér Gebirge* (O-lich vom Kalkgebirge), wird im N von den jungtertiären Depressionen der Almás und Krajna begrenzt, O-lich aber vom Bache Berszászka und von jener Linie, welche auf der O-lichen Seite des Svinyesa mare weiter gegen N im W-lichen Rande des Kerbelec-Patrupene Granitzuges bis zum Bache Globu sich verfolgen lässt.

d) Das *Orsovaer Gebirge* zwischen der unter c) umschriebenen Grenzlinie, der Donau und dem unteren Abschnitte des Csernathales. Gegen N bilden der untere Abschnitt des Globu-Baches oder noch richtiger die Landstrasse Mehadia-Jablanicza seine natürliche Grenze, insoferne hier wieder jüngere tertiäre Ablagerungen ihren Anfang nehmen.

B) Unter dem *nördlichen* oder *Plesiva—Szemenik-Gebirge* verstehen wir jenes Gebirge, welches von den Thälern der Nera, Almás, Krajna und Temes begrenzt wird, W-lich aber sich aus der Tiefebene erhebt. Seine Theile sind folgende:

a) Das *Kalkgebirge*, als die N-liche Fortsetzung des entlang der Donau liegenden Kalksteinzuges, der im W von der Verseczer Hügelgegend, im O aber vom Szemeniker Granit und krystallinischen Schiefergebirge begrenzt wird. Dieses Gebirge findet gegen N bei Resicza seinen Abschluss.

b) Die *«Berggruppe des Szemenik»*, welche zwischen dem früheren Gebirge, der Almás, Krajna und Temes liegt, gegen N zu aber heiläufig bis zu jener Linie sich ausbreitet, welche man von Resicza bis Karansebes ziehen kann und die zugleich den Abschluss der älteren Formationen bezeichnet.

An diese beiden centralen Gruppen des nördlichen oder Plasiva-Szemenik-Gebirge schliessen sich dann an:

c) Die *Hügelgegend von Buziás*, welche sich von der Resicza-Karan-

sebeser Linie gegen N zu bis zur Temes hinzieht, gegen S zu aber bis Berzava reicht.

d) Die «*Hügelgegend der Karas*» begrenzt im W das höhere Gebirge und zwar gegen S bis zur Nera, in nördlicher Richtung bis zur Berzava. Aus dieser hügeligen Gegend erhebt sich schliesslich

e) das «*Verseczer Inselgebirge*» oder die Gruppe des Verseczer Festungsberges, welcher nicht nur wegen seiner älteren geologischen Zusammensetzung, sondern auch seiner grösseren Höhe wegen dominirend ist.

II. Die Gruppierung der S-lichen Endigungen der *Krassó-Szörényer Alpen* ist folgende:

a) Das «*Cserna-Gebirge*», unter welcher Benennung wir jenen Gebirgszug verstehen, der sich am linken Ufer der Cserna, d. i. auf der O-lichen Seite von der Cserna bis zur Donau, O-lich von Orsova hinzieht, wo er im Berge *Allion* sein Ende erreicht.

b) Mit dem Namen «*Mehadiaer Gebirge*» aber bezeichnen wir jenen Gebirgstheil, welcher die S-liche Fortsetzung der Szarkó-Godjaner Alpen bildet, d. i. jenen Gebirgstheil, welcher vom Bache Hidegpatak bei Ruszka, von der Dobri Vir (1934 m) benannten Kuppe, ferner vom W-lichen Einschnitt der ungarischen Grenze S-lich fällt und im O von der Cserna, im W aber von dem Abschnitte Teregova-Mehadia-Herkulesbad der ungarischen Staatsbahn begrenzt wird.

Budapest am 4. März 1893.

Dr. FRANZ SCHAFARZIK m. p. LUDWIG v. ROTH m. p. JOHANN BÖCKH m. p.